ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիւրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խոշորանքով բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ հոգաբարձութիւնը պատիւ ունի յայտնել, որ ապրիլի 7-ին, ս. Աւետեաց տօնի օրը, ս. Նշան եկեղեցում կատարվելու է դպրոցի բարերար

ԱՒԵՏԻՔ ՓԻՐՈՅԵԱՆՑԻ

հոգեհանգիստը: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յարութիւն տուէք ընկածներին. Պատերազմ. —ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մանր կրեդիտ գիւղական դասակարգի համար. Նամակ Սարիղամիշից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Պարիզի հայերի նուէրը Ալֆօնս Դօդէի արձանի համար. Անգլիայի նուաճումը. Նամակ Անգլիայից. Նամակ Գերմանիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նկարներ.

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒԷՔ ԸՆԿԱԾՆԵՐԻՆ

(Զատկի առիթով)

—

Պէ՞տք է զբաղվել բարեգործութեամբ. թէ ոչ: Ահա մի հարց, որ տալիս է մեզ՝ Ֆրանսիացի կոմս դը Հուսօնվիլը նորերս հրատարակած իր «Socialisme et Charité» գրքի մէջ:

Վաղը Զատիկ է, քրիստոնէական այն մեծ տօնը, երբ մարդկանց եթէ ոչ սրտերը, գոնէ շրթունքները քարոզում են սէր, ողորմութիւն և կարեկցութիւն, երբ բարեգործութեան զգացումը ինքն բատ ինքեան խօսում է:

Պէ՞տք է զբաղվել ուրեմն բարեգործութեամբ, թէ ոչ: Այո, պէտք է զբաղվել. պէտք է զբաղվել բարեգործութեամբ, պատասխանում է Ֆրանսիացի գրողը, այն պատճառով, որ եթէ միայն մի օր բարեգործութիւնը դադարի գործելուց, տանջանքների այնպիսի մի գարհուրելի պայթիւն կը թնդայ, աղէտների և ցաւերի այնպիսի մի աղաղակ կը բարձրանայ դէպի երկինք, որ բարեգործութիւնը վերացնել առաջարկողը զարհուրած խոյս կը տայ իր խօսքից...

Բայց, թող չը կարծի քրիստոնեան, որ Զատկի առիթով տալով եկեղեցու դրանը կանգնած մուրացկանին մի քանի կոպէկ, իր ձոխ զատկական սեղանից մի քանի փշրանքներ բաժին հանելով աղքատին, նա դրանով կատարած կը լինի իր քրիստոնէական պարտաւորութիւնը, դրանով բարեգործութիւն արած կը լինի: Ո՛չ, եթէ պէտք է բարեգործութիւն անել, պէտք է լաւ, խ ե լ ա ց ի կերպով անել: Ողորմութիւն տալ, գանձանակ գցել՝ բարեգործութիւն չէ: Ողորմութիւն տալ, կը նշանակէ իր ա ւ ե լ ո ր դ ի մի փոքր մասը տալ նրան, ով նոյն իսկ ամենաանհրաժեշտ կարիք լրացնելու միջոց չունի: Ուրեմն, ողորմութիւն տալու մէջ առանձին առաքինութիւն և արժանիք չը կայ և, ինչպէս ամեն մի էժան բան, նա շատ քիչ արժէք ունի: Աղքատին մի քանի գրօշներ տալ, մուրացկանին մի կտոր հաց կամ մի պատառ կերակուր տալ,—այդ ամենադիւրին միջոցն է խղճմտանքը հանգստացնելու համար...

Տուէք կարօտեալին ողորմութիւն, մի պատառ հաց, եթէ հարկաւոր է մի վայրկենական ցաւ, տանջանք սփոփել, մի րոպէական դարման անել. բայց եթէ կամենում էք ի ս կ ա կ ա ն քրիստոնէական գործ կատարել, եթէ Քրիստոսի յարութեան յիշատակը իսկապէս փափկացրել է ձեր կարծր սրտերը, աշխատեցէք այնպիսի բարեգործութիւն անել, որ ոտքի կանգնեցնի թշուառ ընտանիքին, որ աշխատութիւն և գործ հայթայթի անգործ բանւորին, արհեստաւորին, որ կրթութիւն և դաստիարակութիւն տայ որբ մանուկներին, որ առաջ բերի բարեբարվածի մէջ համոզումն, թէ իր մերձաւորը, ընկերը, հայրենակիցը օգնութեան ձեռք է կարկառում նրան ոչ թէ իբրև մուրացկանի, ոչ թէ մի ձևական պարտաւորութիւն կատարելու համար, այլ սրտի խորքից, եղբայրսիրական անկեղծ կարեկցութեամբ և վարվում է նրա հետ իբրև մ ա ր դ ո ւ և ը ն կ ե ր ի հետ:

Տուէք ոչ թէ աւելորդի մի մասը, փշրանքները, այլ տուէք այնպէս, որ դուք զգաք, թէ մի բան պակասեց ձեզանից և աւելացաւ ուրիշին, որ ձեզանից պակասածը յ ա ր ո ւ թ ի ւ ն տուեց մի ընտանիքի, ձեզ նման մի մարդու, որ դրանով նիւթապէս և բարոյապէս վերածնվեց ձեր մի ընկերը, ձեր եղբայրը ի Քրիստոս...

Եւ միայն այդ ժամանակ դուք կարող էք և իրաւունք ունէք, զատկական սեղանի առաջ նստած՝ ասել. «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»: Միայն այդ ժամանակ դուք իրաւունք ունէք ասել, որ Քրիստոսի յարութեան հետ՝ նրա անունով և նրա յիշատակի համար՝ դուք յարութիւն տուիք մի խեղճ մարդու, մի թշուառ ընտանիքի, մի անպաշտպան մանուկի... Եթէ յարգում էք Քրիստոսի յարութիւնը, յարութիւն տուէք ընկածներին և անկարներին...

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

Պատերազմը յայտարարված պէտք է համարել: Երրորդ պատերազմը, որ Հիւսիսային Ամերիկան սկսում է ազատութեան համար:

Առաջին պատերազմը, հարիւր քսան տարի առաջ, սեփական ազատութեան համար էր: Վաշինգտօն փշրեց Անգլիայի լուծը և Ատլանտեան ովկիանոսի արևմտեան ափերում հիմնեց մեծ հանրապետութիւնը: Նրա պարզած աստեղազարդ դրօշակը, որին այնպիսի պատկառանքով երկրպագում էր Վիկտոր Հիւգօ, աշխարհակալութիւնների համար զումարած բանակների առաջնորդը չը դառաւ, այլ խաղաղ աշխատանքի, ազատութեան և հաւասարութեան հովանաւորը: Մեծ հանրապետութիւնը սկսեց առաջ գնալ հսկայական քայլերով, հրաշքներ գործել: Միացեալ-Նահանգները կոպիտ ուժի, միլիտարիզմի, զինւորական բռնապետութեան հակառակ հասկացողութիւն դարձան:

1860 թւականին Վաշինգտօնի ստեղծած հանրապետութեան նախագահ ընտրվեց համեստ փաստաբան, երբեմն հասարակ փայտահատ Աբրահամ Լինկօլն: Խօսելով իր մի բարեկամի հետ, նա վերցրեց Սուրբ գիրքը և ասաց. «Այս գրքով լուսաւորված մարդիկ միթէ կարող են թոյլ տալ, որ ստրկութիւն լինի այս երկրում:» Եւ իրաւ. յաջորդ տարին բորբոքվեց մի սարսափելի, յամառ պատերազմ, որ տևեց չորս տարի: Միացեալ-Նահանգները զինւորական պետութիւն չէ, խաղաղ ժամանակ հանրապետական զօրքերի թիւը հարիւր հազարից աւել չէ: Բայց Լինկօլնի հրաւէրով այդ պետութեան մի մասը, հիւսիսային Նահանգները, խոշոր բանակներ հանեցին պատերազմի դաշտը և հիւսիսային զօրքը մի ժամանակ կէս միլիոնի չափ մարդ ունէր իր մէջ: Ամերիկայի ազատ քաղաքացին պատերազմի ժամանակ պարտաճանաչ զինւոր է: Արդիւնքը: —Միլիօնաւոր սևամորթ ստրուկներ փշրեցին իրանց շղթաները, դարձան ազատ ամերիկացիներ: Սա առաջին իդէալական պատերազմն էր: Ազգերը դարերի սկզբից զէնքն կռւել իրանց սեփական ազատութեան համար. և Վաշինգտօնի իր գործով բացառիկ երևոյթ չէ: Բայց պատերազմի ստրուկ, գրաստացած ժողովրդի ազատութեան համար—պատմութիւնը այդպիսի օրինակներ չունի, եթէ չը հաշւենք Սպարտակի պատերազմները հին Հռօմի դէմ. և Լինկօլն մի հատ է...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐ

—

ԿՈՏՐԱԾ ՍԻՐՏԸ

—

Պարասրահին մէջ ենք: Ընդարձակ ու շքեղ սրահ մըն է այն՝ ելեքտրական լապտերներով լուսաւորված՝ որուն զաղջ ու անուշահոտութիւններով լիացեղ օդը հրապուրիչ զգուանքով մը կը փայփայէր ներս մտնողին հոտոտելիքը: Պատերը պարսկական նուրբ ու ծանրագին գորգերով զարդարված՝ աւելի շքեղութիւն կուտային սրահին: Պատուհանները կիսովին ծածկված էին մետաքսէ նկարուն թանձր վարագոյրներով, որոնց գոյնզգոյն ծոպերով ծայրերը կը կախվէին մինչև գետին: Պատուհաններու վանդակներուն մէջ դրված էին ճենապակիէ նրբակերտ ծաղկամաններ՝ իրենց մէջ ունենալով գոյնզգոյն հոտաւէտ ծաղիկներ, որոնց գինովցուցիչ բուրումը եդեմական հմայիչ շունչի մը պէս կը տարածվէր սրահին մէջ: Առաստաղի վրա նկարված էր, պարզ ու շղարշէն աւելի թափանցիկ երկինքի մը տակ, կապոյտ ու հայելիի պէս ջինջ ծով մը, որուն մէջէն դուրս կելնէին երկու գեղատեսիլ ու նրբիրան ոգիներ, ծնունդ սրամիտ ու ստեղծող հանճարի:—Ծովապարիկներ էին անոնք՝ իրենց մազերը հովին զգուանքներուն յանձնած, մերկամարմին ու մինչև իրենց մէջքը ջուրին մէջ թաղված, չքնաղ դիցուհիներ՝ որոնք իրենց անուշ հրապոյրով նախանձեցնել կը թըւէին նոյն իսկ պատմական Աստղիկը,—գեղեցկութեան թագուհին: Եւ՝ իրօք՝ ասկէց աւելի յարմար ու հրաշալի խորհրդանշան մը կարելի չէր ստեղծել պարասրահի մը համար:

Սրահին մէջ խռնված էր արդէն երկսեռ բազմութիւն մը՝ որ վայրկեանէ վայրկեան կաճէր ու կը ստուարանար նոր ներս մտնողներու թիւով: Դեռ չէր սկսված պարը: Նուագածուներէն իւրաքանչիւրը բեմին վրա իր տեղն առած կը սպասէր որոշեալ ժամին: Անհամբերութեան նշաններ կը տեսնվէին սրահին մէջ, ոտքերը համաչափ գետին կը զարնվէին և ուրախ աղաղակներ սրահին պատերը կը թնդացնէին:

Վերջապէս սկսաւ պարը՝ զուարթ վ ա լ ս ո վ մը:

Սրահը կընծայէր մոգական տեսարան մը. ծաղիկներ, ադամանդներ, փայլուն վարսեր կը շլացնէին աչքերը: Ամբողջ պարասրահը կարելի էր համեմատել սիրուն ջերմանոցի մը հետ, ուր հարուստ ծաղկասէրը հաւաքած է ամենէն աւելի շքեղ և հազուագիւտ ծաղիկները: Մի և նոյն ճոխութիւնն ու մի և նոյն նրբութիւնն ասուիներու: Ամենուրեք կը տեսնվէին սպիտակ կամ գունաւոր կ ա ղ ե ր՝ ամենէն սիրուն օրիորդներու *) թևերուն նման նուրբ, ժանեակներ, շղարշներ, թ ի ւ լ ե ր, զանազան գոյներով, յաւէրժահարսերու ձեռքով բանված ծաղիկներ և գոյնզգոյն փետուրներ, որոնք կը ծածանէին հըպարտ գլուխներու վրա: Այս պերճութիւնը խիստ ներդաշնակ էր բնական գեղեցկութեան հետ, որ իր ամբողջ հրապոյրը կը թափէր հոն:

Աչքը կը համբուրէր ամենէն աւելի ճերմակ մերկ ուսերը, ոմանք՝ շուշանի պէս անբիծ ու նուրբ, ուրիշներ մարմարի պէս փայլուն, ողորկ ու կլոր: Բոցավառ աչքեր էին, որ կը փայլէին, աչքեր՝ սաթի պէս սև և երկինքի պէս կապոյտ. տարբեր դիմագծեր՝ որոնք կը յիշեցնէին զանազան երկիրներու ամենէն աւելի չնորհալի տիպարները. բարձր ու վեհապանծ ճակատներ, ուր ուշիմութիւնն ու արթնութիւնը կը հսկեն, և կամ կամարաձև ու քիչ մը տափակ՝ որ նենգամտութեան նշան է. և, ինչ որ ամենէն աւելի տեսողութիւնը կը գգուէ, կլոր ու երկար պարանոցներ, աղամանդէ մանեակներու և ոսկէ շղթաներու բեռին տակ քիչ մը դէպի առաջ ծռած:

Ամենէն աւելի սիրուն ոտքերն երկնցած պարի համար և իրաններն լըված վալսի թևերուն մէջ, կը սրէին նոյն իսկ ամենէն անտարբերներուն ուշադրութիւնը: Ամենէն անուշ ձայներու մրմունջները, շրջազգեստներու շրշիւնը, պարի թփրտուքը հիանալի դաշնակաւորութիւնով մը կընկերանային երաժշտութեան:

Այս ցուցահանդէսը ամենէն սիրուն կիներու և ամենէն սիրուն արդուզարդի՝ կը զատվէր էրիկ մարդերու սև ամբոխէն, ուր կը նկատվէին նուրբ, ազնիւ ու կանոնաւոր դիմագծեր, սուր մօրուքներով և խնամված պեխերով:

Եթէ քննէինք այդ ընկերութիւնը՝ պիտի տեսնէինք, որ անիկայ արտաքինի փայլուն գոյները միայն չէր ներկայացնէր, այլ հոգի մը ունէր, կապրէր, կը մտածէր, կը զգար:

Ծածուկ տենչեր անոր տպաւորութիւն մը կուտային. կապշէր մարդ՝ տեսնելով փոխանակված նենգամիտ նայուածքներ, ճերմակ ծաղկաւոր աղջիկներ՝ որոնք, անխոհեմ ու հետաքրքիր, բաղձանք մը կը մատնէին, նախանձոտ կիներ՝ որոնք չարութիւն մը կորոճան իրենց հովհարին տակ կամ ծայրայեղ կոտրտուք մը ցոյց կուտան: Կարծես թէ ամեն ճակատէ, ինչպէս նաև ամեն սրտէ կը փախչէին զգածումներ ու գաղափարներ, որոնք կը խառնվէին և որոնց խառնիճաղանճը կը ներգործէր ամենէն ցուրտ անձերու վրա՝ անոնց գովեստներ շռայլելու համար:

Ամեն մարդ ակնապիշ կը դիտէր զինքը շըրջապատող հիասքանչ տեսարանները՝ իրականութեան անուշ երազներու մէջ տարուբեր: Պարողներու զուարթ զոյգեր, երաժշտութեան մեղմօրօր ալիքներուն հետ տատանվելով, իրարու շուրջ կը դառնային, ելեքտրական շլացուցիչ լոյսերու ովկէանին մէջ, գիրար գրկած, ձեռք ձեռքի մէջ և աչք աչքի յառած:

Բայց անդին, սրահին ամայի մէկ անկիւնը, թաւիշէ ծաղկանկար բազմոցի մը վրա նստած՝ կին մը կը մտածէր, մերթ ընդ մերթ պարողներու խումբին վրա տխուր ու վշտահար ակնարկներ ձգելով:—Ո՞վ էր այդ կինն և ինչո՞ւ համար մեկուսացած էր այդպէս:

Եթէ ուշադրութիւնով դիտէինք անոր գունատ դէմքը, ձեռքի ու ոտքի անհանգիստ շարժումները, պիտի հասկնայինք իսկոյն, որ սոսկալի անհամբերութիւն մը կը կրծէր անոր փափուկ սիրտը, իսկ եթէ անոր հոգիին խորը կարենայինք թափանցել, պիտի կարդայինք հոն խորունկ վիշտ մը յուսախաբութեան և անձկայրեաց սպասումի, որոնք վայրկենապէս կը յաջորդէին իրարու՝ այդ մատաղ էակին դէմքին վրա երբեմն դժգոյն ու դալկահար և երբեմն կասկարմիր հետքեր թողնելով:

Ահա պատճառը:—Երիտասարդ մը խօսք տըւած էր իրեն՝ այդ իրիկունն անպատճառ պարահանդէս գալու, երիտասարդ մը՝ զոր անհունապէս կը սիրէր և որմէ սիրված լինել երազած էր վայրկեան մը: Ժամադրութեան տեննն անցած էր արդէն և սակայն երիտասարդը դեռ չէր եկած: Խեղճ կինը՝ աչքերը ժամացոյցին սլաքներուն սևեռած՝ կը համրէր վայրկեաններն, որոնք արագօրէն կուգային ու կանցնէին, առանց իրենց հետ բերելու զայն... և թերևս գալիք ալ չունէր անիկայ:

Դժբախտ կինն առաջին անգամ զգաց, հոն, իր բազմոցին վրա գամված, յուսախաբութեան մը բոլոր դառնութիւնները: Իրեն շուրջ՝ կերգէին, կը պարէին, բոլորովին անտարբեր, զուարճութեան ու հեշտանքի մէջ հոգեսոյզ: Ինք՝ բոլորովին մենակ, ուշադրութենէ զուրկ, մոռցված, տխուր, յուսահատ: Իսկ իր մէջ՝ սէրն ու բարկութիւնը, յուշիկ երազներն ու անողորմ իրականութիւնը, ձեռք ձեռքի տուած, վ ա լ ս ի եղանակով, կը ցատքէին, կը պարէին, իրենց ճիրաններուն տակ սեղմելով, կոխկռտելով, ճըզմելով անոր մատաղ սիրտը:

*) Տեսակ մը նրբաթև միջատ:

Այժմ սկսվում է երկրորդ գաղափարական պատերազմը. Միացեալ-Նահանգները զէնք են բարձրացնում Կուբա կղզին սպանիական բարբարոսութիւններից ազատելու համար: Կուբայի անկախութիւնն է պահանջում Վաշինգտոնի կառավարութիւնը: Միջազգային գործերի մէջ վաղուց լսել էր անշահասիրութեան ձայնը, որ իրաւունքներ, ազատութիւն է պահանջում հարստահարված, արնաքամ ժողովուրդների համար: Ազգերի եսամոլութիւնը, որ նոյն իսկ մեծ մարդասպաններին գգուելու յանցանքին հասցրեց, յուսահատութիւն էր պատճառում մարդկութեան բարեկամներին: Բայց գաղափարները չեն մեռնում: Վաղը, միւս օրը կորոտան թնդանօթները և ահեղ ձայնով մարդկային իրաւունքներ կը պահանջեն: Ահա ինչ է իմանում աշխարհը Զատկի տօներին, այն ժամանակ, երբ մարդկութիւնը պատրաստվում է տօնել արդարութեան համար կատարված երկնային զոհի յիշատակը:

Տարօրինակ զուգատիպութիւն: Հեռագիրը, հաղորդելով Վաշինգտոնի կառավարութեան ընդունած վճիռը, բերում է լուր և մի այլ բազմաչարչար, արիւնոտ կղզուց: Աւստրիական նաւերը և զօրքը հեռացան Կրետէի ափերից... Աւստրիական նաւերը և զօրքը հեռացան,—ահա նորութիւնը: Աւստրիան էլ գնաց Գերմանիայի ետեւից. նա էլ չէ ուզում հարկադրել սուլթանին կատարել քրիստոնեայ Եւրոպայի կամքը, որ անցեալ տարի յայտարարվել էր հանդիսաւոր կերպով: Մի տեղ զրահաւոր նաւերը ճանապարհվում են մարդ ազատելու, միւս տեղ վերադառնում են տուն, որպէս մի պատմիչ թէ մարփաց ընկղմվում իրանց կառապան ամենամեծ զօրքն էլ քրիստոնեայ կրետացիներին ազքաղելու: Ահա ինչ զանազանութիւն կայ Մակինլիի և Վաշինգտոնի մէջ:

Ցերեկը որ անցեալ տարվայ Զատիկն էլ որոտում էին Թնդանօթները: Այն ժամանակ Յունաստանն էր կռւում Կրետէի ազատութեան համար, բայց իզուր: Մինչդեռ աշխարհի քրիստոնեայ աշխարհը տօնում էր մարդասիրութեան գաղափարի յաղթանակը, ամերիկեան զրօշակը յաղթական մուտք էր գործում Թեսալիա: Ի՞նչ կը լինի այժմ Հիւսիսային Ամերիկայի մեծ հանրապետութեան Յունաստանը չէ: Կուբան, ... է, սակայն, կապանքի մէջ Կրետէն... բայց այդ զրօշակին մէջտ խոսք է եղել ազատութիւնը: Նրանից ... զրօշակը, որ քանի տարի առաջ ազատ Բոլգարիա տանվեցաւ: 1898-ի Զատիկը իր նախորդի նման չէ: Թող յուսան արդարութիւն որոնողները:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՐ ԿՐԵԴԻՏ ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ՀԱՄԱՐ

—

Այն հետաքրքրութիւնը, որով կարդացվեց և թարգմանվեց տեղական մամուլի էջերում «Մշակի» № 33-ի թղթակցութիւնը Թմբուլից՝ գիւղական փ ո խ ա տ ո ւ բ ա ն կ ի մասին, պարզ ապացոյց է թէ մեր երկրի գիւղացիների համար մանր կրեդիտի հարցը որքան հասունացած է և և օրից օր սպասում իր վախճանին:

Իսկապէս ցաւալի է մեր գիւղացու դրութիւնը՝ երբ նրան հարկաւոր է մի քանի տասնեակ րուբլի տ ն տ ե ս ա կ ա ն նպատակով—ինվենտար նորոգելու, մուլքի սահմանակից մի անհրաժեշտ կտոր հող առնելու համար և այլն: Դեռ չենք խօսում ա ն տ ն տ ե ս ա կ ա ն ծախսեր հոգալու մասին: Գիւղացին դիմում է շրջակայքի վաշխառուին, որը կամ կալուածատէր բէկ է, կամ գիւղական քահանայ, կամ պատւաւոր խ օ ջ ա—վաճառական: Նոյնանման դրութեան մէջ է լինում դրված և ամբողջ գիւղական հասարակութիւնը, երբ նրան որ և է դէպքում հարկաւոր է մի խոշոր գումար: Եւ վաշխառուի ճիրաններից նրանց չեն ազատի վերջերս հրատարակած խիստ օրէնքները: Չը խօսելով մասնաւոր անհատների մասին, մենք ճանաչում ենք գիւղական հասարակութիւններ, որոնք տնքում են ուժից վեր տոկոսների տակ (36—60°/₀), որոնք մի անգամ ընկած լինելով վաշխառուների ձեռքը, ընդմիշտ խաչ են քաշել իրանց տնտեսական բարօրութեան վրա:

Տնտեսական այս քայքայումից միակ ազատողը կարող է լինել կրեդիտային հիմնարկութիւնը, ինչ ձևի որ լինի նա: Այս և սրա նման հարցերի մասին մտածողը զեմստվօն պիտի լինէր, բայց քանի որ մեր երկիրը զուրկ է այս օգտաւէտ, տեղական կարիքների համար անհրաժեշտ հիմնարկութիւններից, մնում է յոյս դնել անմիջապէս գիւղական հասարակութիւնների նախաձեռնութեան վրա: Մամուլի պարտքն է հարցը բազմակողմանի արծարծել, ծանօթացնել հասարակութիւնը ուրիշ տեղերի նոյնանման հիմնարկութիւնների հետ և այլն: Լաւ է, որ գիւղական դասի մէջ վերջերս նկատելի են ոյժեր, որոնք ընդունակ են ենթարկվել պ ր օ գ ր ե ս ի վ հոսանքների:

Անշուշտ մեծ օգնութիւն կարող էին հասցնել և մասնաւոր անհատներ, մանաւանդ գիւղական դասից դուրս եկածները, բաղձի բերմամբ կամ անհատական ընդունակութիւնների շնորհիւ հարստացածները, թէև այդ հոգսից իրան ազատ չը պիտի համարէ և լուսամիտ ունեւոր քաղաքացին, որը նոյնպէս բարոյական պարտականութիւն ունի դէպի ժողովուրդը: Չը մոռանանք ասել, որ Ռուսաստանում գիւղացիների համար առաջին փոխատու-խնայողական ընկերութեան հիմնադիրը եղել է մի բարեգործ կալուածատէր:

Ի դէպ. մարտի 26—29-ին տեղի ունեցաւ գիւղական փոխատու-խնայողական ընկերութիւնների ներկայացուցիչների համառուսական ժողով Մօսկվայում: Մենք կաշխատենք ծանօթացնել ժողովի զբաղմունքների հետ ընթերցողներին, ինչ չափով որ նա արձագանք կը տայ մայրաքաղաքների մամուլի մէջ:

Պետրոս Զաքարեանց

ՆԱՄԱԿ ՍԱՐԻՂԱՄԻՇԻՑ

—

Մարտի 27-ին

Ամեն անգամ, երբ գաղթականների մասին խօսք է լինում մամուլի մէջ, միշտ տխուր գոյներով է նկարագրված նրանց դառն վիճակը: Մենք, բասենցիներս, գտնվելով սահմանի վրա, միշտ ականատես ենք եղած այն տառապանքներին, որ կրում են գաղթականները թէ ձմեռը և թէ գարնան ժամանակ: Հիմա, որ գարունը բացվեց, դարձեալ սկսվեց գաղթականների հոսանքը: Ալաշկերտցիները շատ տխուր են նկարագրում իրենց ներկայ վիճակը Ալաշկերտում և քրդերի նորանոր սպառնալիքները և հալածանքը, բայց դրանք այլ ևս նորութիւն չեն: Անցնելով Քօսադաղի (Սուկաւէտ) բարձունքներից, գաղթականները այդտեղ, եթէ հոգեպահուստ մի բան մնացած է լինում, այն էլ համիդիէ քրդերին են յանձնում և հազար ու մի չարչարանքներով անցնում են մեր սահմանը ու ապաստանում մեր գիւղերում: Որովհետև մենք էլ նոյնանման նեղութիւններ շատ ենք տեսել օսմանեան տիրապետութեան ժամանակ, ուստի մեր սրտին շատ մօտ է և հասկանալի նրանց կրած տառապանքները: Մենք, բասենցիներս, երբէք անտարբեր չենք գտնվել դէպի թշուառները: Գաղթականութեան առաջին հոսանքից սկսած՝ Բասենի գիւղացիներս նրանց միշտ պատսպարել ենք ամեն ժամանակ և աշխատել ենք նրանց պիտոյքները հոգալ:

Ռուսական Բասենի 11 հայաբնակ գիւղերում ապրող գաղթականները մօտ 2,000 հոգի են, կամ 300 տուն. սրանց մեծամասնութիւնը թիւրքաց Բասէնից են, ուրեմն հին դրացիներ մեզ հետ. սրա համար է, որ ազգական ազգականի, խնամի խնամիների մօտ տեղաւորվեցին: Այս վերջինները, իբրև հին բարեկամներ՝ ամեն դիւրութիւն տուին նորեկներին, տուն տուին նստելու, արտ տուին ցանելու, և աշխատանքի աղբիւրներ ցոյց տուին, այնպէս որ հիմա Բասենի գաղթականները եթէ ոչ լաւ, գոնէ բաւարար վիճակի մէջ են գտնվում. կարող եմ ասել, որ աղքատութիւնը տեղացիների մէջ աւելի մեծ է, քան գաղթականների մէջ, որովհետև սրանց մեծամասնութիւնը 4—5 տարի առաջ մեզանում տեղաւորված է:

Ս. Քէչիչեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Ստաւրօպօլ, մարտի 28-ին

«Մշակի» № 36-ի մէջ զետեղված՝ պ. Մալումեանի յօդուածը, որով պատասխանում է մի երիտասարդի հարցմունքին, թէ՝ «նպատակայարմար է արդեօք առաջադէմ գաղափարներ դաւանող մի մարդու այժմեան պայմաններում հոգեւորական կոչումն ընդունելը, և եթէ ընդունի, կարո՞ղ է արդեօք օգտակար լինել իր ժողովրդին»,—ինձ շատ զարմացրեց: Խնդիրը համարելով ամենալուրջ ուշադրութեան արժանի, թոյլ եմ տալիս ինձ մի քանի ակնարկներ անել դրա մասին:

Պ. Մալումեանն հասել է բացասական եզրակացութեան գլխաւորապէս այն հիման վրա, որ ուսեալները ներկայումս հալածվում են և «խորթ որդիք» են իրանց շրջանի մէջ: Դեռ համալսարանը չաւարտած՝ «այժմեան պայմանները» ինձ էլ էին շատ զբաղեցնում, բայց ես հասայ հակառակ եզրակացութեան և, առանց տատանվելու, մտայ հոգևորական դասը: Եւ իրաւ. մի՞թէ գործելու եռանդով վառված մարդուն կարող է կանգնեցնել այն հանգամանքը, որ Արիստակէս արքեպիսկոպոս Սեդրակեանին վիճակված է Աստրախանում գործելու, և կամ Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէ քաշված է Ս. Խաչ վանքը: Մի՞թէ մոռացութեան տրված, կեղեքված մի թեմ բարուքելը՝ Արիստակէս արքեպիսկոպոսի համար անաջողութեան նշան պէտք է համարել, և կամ աքսորանքի պտուղները չե՞ն արդեօք այն գրաւոր վաստակները, որ Խորէն եպ. Ստեփանէ տուել է ազգին:

Եթէ հետեւենք պ. Մալումեանի լօգիկային, ոչ մի ինտելիգէնտ մարդուն չէ կարելի խորհուրդ տալ հասարակական գործունէութեան մէջ մտնելու, որովհետև, օրինակ, իր պատիւն ու կոչումը ճանաչող ուսուցիչն էլ է հալածվում: Բայց ի՞նչ կը լինի այդ դէպքում մեր վիճակը: Եթէ ինտելիգէնտ ոյժերը սպասեն աւելի բարգաւաճ օրերի, այն ժամանակ ո՞վ պէտք է վերջ դնէ այդ հալածանքներին և «այժմեան պայմաններին»: Եթէ ինտելիգէնտ ոյժերը ներկայ ծանր դրութեան ժամանակ չօգնեն հասարակութեան, այլ սպասեն, երբ «գետերը կաթնով կը հոսան», այն ժամանակ էլ ինչացու են այդ ոյժերը, որովհետև ազգը առանց դրանց էլ կարող է կառավարվել: Անկեղծ և լուրջ գործողները հալածանքներից չեն վախենայ և չեն յուսահատվի, որովհետև կուելով խաւարի և տգիտութեան դէմ՝ նրանք միշտ երևի կը յիշեն այս խօսքերը.

„Какъ ночь ни была длинна,
А все не миновать разсвѣта“.

Յարութիւն սարկ. Բէկգիւլեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Զատկի տօների պատճառով երեքշաբթի, չորեքշաբթի և հինգշաբթի օր «Մշակի» համարներ

Ի՞նչ սիրուն ծրագիրներ կազմած էր խեղճ կինը՝ պարահանդէսը գալէն առաջ:

Զգեստներուն ամենէն նորն ու ճաշակաւորը հագած, իր մտածածին պէս նրբագեղ ու երկար սև մազերը գլխուն վերև փնջած ամփոփած, անուշահոտ իւղերով իր գեղեցիկ ու մարմարեայ կուրծքը օծած, արդուզարդերուն ամենափայլունները՝ ականջներէն, մատներէն, թեւերէն կախած, կը փափաքէր իր փառքին ու հրապոյրին մէջ ամենուն աչքը շլացնել: Ու այս ամէնը ինչո՞ւ համար, իր սիրելի երիտասարդը զինքը ուրիշներէն գեղեցիկ գտնէր: Մի քանի գեղեցիկ կիներ ալ, որոնք չէին ուզեր իրեն պէս զարդարուիլ, ամենուն առջև զինքը գովէին:

Պարահանդէսի դահլիճը մտնելէն ի վեր սիրահարները լիովին գրաւուած էին, իրենց պարերուն մէջ ամփոփուած, ամէն մէկը իր սիրած կնոջ մը հետ խօսելու, պարելու համար, սիրոյ խօսքեր փսփսալու... Ինքն ալ ամէն րոպէ իր սիրածը պիտի ունենար իր քովը, անոր հետ պիտի պարէր, անոր թեւը մտած պիտի պտըտէր, և հետզհետէ իր ամբողջ սէրը՝ իր սրտին մէջ ծածկած ամփոփած՝ անոր աչքերուն մէջ պիտի կարդար... ու երանելի ժամեր պիտի անցնէր: Եւ իր ամենէն սիրական երազն էր, որ ամենէն առաջ զինքը պարի հրաւիրէր, ու մինչև առտու անոր հետ պարէր...:

«Ուրեմն դուն սիրուն չես, սիրոյ համար ստեղծուած չես... գոնէ ես, որ քեզ կը սիրեմ, ինչո՞ւ...

Ա՛խ, որչափ անգութ են մարդիկ. առանց խըղճալու կը կոխկռտեն ու կանցնեն ամենէն փափուկ սիրտերու վրայէն: Գոնէ դուն, ա՛խ, հոգիս Շահնուր, գոնէ դուն քիչ մը գութ ունենայիր վրաս... գիտես արդեօք թէ որչափ կը տառապիմ, մինչդեռ ամեն մարդ կը պարէ ու կը խնդայ... ա՛խ, եթէ գիտնայիր թէ որչափ կը սիրեմ քեզ, Շահնուր, եթէ գիտնայիր՝ անշուշտ չը պիտի անարգէիր զիս...: Բայց, անխիղճ, դուն իմ սիրտիս հետ խաղացիր... կնոջ մը սիրտը կը նմանի դիւրաբեկ բիւրեղի մը, որ եթէ կոտրի՝ անհնար է այլ ևս չինել զայն... դուն իմ զգածումներուս ամենափափուկ թելերուն դիպար ու իմ սէրս ոտքերուդ պլլած՝ ցեխերու մէջ քաշկռտեցիր զիս...» կը հեծկլտար խեղճ կինը՝ կտրտված ու խղտուկ ձայնով մը, և իր արտասանած ամեն մէկ բառերը կարծես թէ անոր ալիքներէն կտոր մը կը փրթցնէին ու դուրս կը քաշէին:

Այսպէս, յուզումներու մէջ թաղված, կը հեծէր այդ սիրուն էակը, զինք շրջապատող դուարթ ընկերութենէն մեկուսացած, վիշտերու ճնշումին տակ սմքած, կծկտած ու բազմոցին խորը քաշված:

Այլ ևս չէր խօսեր անիկայ, որովհետև լեզուն կապված, կարկամած էր, և արցունքի երկու խոշոր կաթիլներ խաւարած էին անոր աչքերը: Ա՛լ չէր լսեր, չէր տեսներ և գուցէ... չէր զգար...:

Նուագը դադար առած էր արդէն ու պարողները կը սեղաններու առջև նստած կը կազդուրէին իրենց տոտամքրն ու խոնջած անդամները՝ քիչ յետոյ աւելի աշխուժով պարելու համար: Հովհարները բացված գողորիկ ձեռքերու մէջ՝ զով համբոյրներ կուտային հրատապ այտերուն և սիրուն ծաղկեփունջեր մարմարեայ լանջերու վրա բազմած՝ սիրաբորբոք սիրտերու թփթփուքը կը լսէին: Ու թշուառ կինը կուլ կուտար այն արիւնը՝ որ սիրտէն պոռթկալով մինչև բերանն եկած էր...: Ցանկարծ ձեռք մը դըպաւ իրան՝ ու ջղային տենդոտ սարսուռով մը ցնցեց անոր մարմինը... ելեկտրականութենէ չարժված մեքենայի մը պէս վեր ցատկեց ընդոստ ու իր եռև կանգնած անծանօթ երիտասարդ մը տեսնելով.

—Ի՞նչ կուզէք, պարոն...

—Ներեցէք համարձակութեանս, տիկին, կարծեմ թէ չէիք պարեր քիչ առաջ...

—Ո՛չ...

—Կը հաճէի՞ք արդեօք առաջիկայ ք ա տ ր ի լ ի ն ձեր թեւը շնորհելու պատիւն ընել ինձ...

—Շնորհակալ եմ, պարոն...

—Որուն համար երախտապարտ պիտի մնամ...

—Անօգուտ է, պարոն, որովհետև քիչ մը տըկար եմ...

Խեղճ երիտասարդը սկիզբէն ի վեր քանի անգամ որ դիմած էր այսպէս կիներուն, զանոնք պարի հրաւիրելու համար՝ միշտ մերժած էին իրեն, մին առարկելով՝ թէ ոտքը կը ցաւի, ուրիշ մը՝ թէ շատ յոգնած է, երրորդ մը՝ թէ պարել չի գիտեր... և այլն և սակայն վայրկեան մը վերջ անոնց բոլորին ալ պարելը տեսնելու դժբախտութիւնն ունեցած էր. ուստի, երբ այս անգամ ալ մերժում ստացաւ, բոլորովին յուսախաբ եղած, սիրտը կոտրած, դանդաղաքայլ սկսաւ հեռանալ այդ տեղէն՝ իր պարելու փափագը սիրտին մէջ խեղդելով...:

Ու խեղճ կինը, աւելի թշուառ քան այդ երիտասարդն ու աւելի դիւրազգած, վայրկեան մը նայեցաւ անոր ետևէն կարեկցական անուշ նայուածքով մը՝ որ շատ պերճախօս էր ինքնին և որուն նշանակութիւնը սիրող սիրտ մը միայն կրնար ըմբռնել, ու, տենդերու սաստկութեան մէջ բոլորովին ջախջախված, ընկճված, դարձեալ ինկաւ իր մեռելական անշարժ դրութեան մէջ... ա՛լ չէր տառապեր, որովհետև վիշտերու ծայրայեղ ազդեցութիւնը թմրեցուցած ու անզգայացուցած էր անոր ամենէն զգայուն ու նուրբ ջիղերը...:

Քիչ յետոյ վերսկսաւ պարը՝ ք ա տ ր ի լ-ով մը: Մի և նոյն խրախճանքն ու ցնծութիւնը:

Հէգ կինը բոլորովին անմխիթար ու յուսահատ՝ պատրաստվեցաւ պարասրահէն մեկնելու, իրեն հետ տանելով երաժշտութեան հոգեհմայ խաղերուն խուլ արձագանքը, որ կարծես իր յօշոտված, կիսամեռ սիրտին դամբանական եղերերգը կը նուագէր... Բայց հազիւ թէ ոտքի ելած՝ զգաց որ ջիղերը կը թուլնան, ոտքերը կը կթոտին և իր ուժերը կը դաւաճանեն զինքը, զգաց որ անկարող էր քայլ մը առաջ երթալու ու քիչ մնաց որ կեցած տեղը վար պիտի գլորէր, երբ յանկարծ անծանօթ երիտասարդը, որ՝ քիչ մը առաջ մերժում ստանալէն յետոյ տխուր, գլուխը կախ, գնացած էր անդադրում բազմութեան մէջ և որ հեռուէն իր աչքերը սևեռած կը դիտէր այդ չքնաղ էակը, օգնութեան հասաւ իրեն և անհամարձակ ձեռք մը բռաւ.

—Կարծեմ թէ տիկինը կուզէ մեկնիլ...

—Այո, պարոն... Խիզկինքս քիչ մը անհանգիստ կը զգամ...

—Արդեօք թոյլ պիտի տա՞յ ինձ տիկինը՝ զինքը մինչև իր կառքն առաջնորդելու...

—Սիրով, պարոն, որչափ ազնիւ էք... պատասխանեց կինն ու իր թևը տուաւ անծանօթ երիտասարդին:

Այսպէս, այս երկու տարաբախտ ու լքված հոգիները, մի և նոյն վիշտերով մնած ու յուսախաբութեան սև մրուրը քամած, կը մեկնէին սրահէն, իրենց կոտրած սիրտերն իրարու մօտեցուցած, թևթևի, իրարու կռթնելով, երբ՝ սրահին դուռին չէմքին վրա՝ անսպասելի կերպով իրենց դէմն ելաւ մաքուր հագնված երիտասարդ մը՝ սիրուն կնոջ մը թևը մտած...

Թշուառ կինը ճանչցաւ իր սիրած երիտասարդը... աչքերը մթագնեցան, սիրտը սեղմվեցաւ ու աղեխարշ «ա՛խ» մը արտասանելով՝ բոլորովին ուժասպառ, դունաթափ, անզգայ, ինկաւ անծանօթ երիտասարդին թևերուն մէջ...:

Յովհ. Շաւարշ

Պարիզ.

րը լոյս չեն տեսնի: Յաջորդ № 57 լոյս կը տեսնի ուրբաթ օր, ապրիլի 10-ին:

—

Արդէն Թիֆլիս է հասել Մոսկվայից Կորշի թատրօնի դերասանական խումբը, որի ներկայացումները մեծ ուրախութեամբ յաճախում է Մոսկվայի հասարակութիւնը, չը նայելով որ այնտեղի Կայսերական թատրօնի դերասանական խումբը առաջինն է ամբողջ Ռուսաստանում: Ֆեօդոր Ադամովիչ Կորշը կովկասցի է և կարող է համարվել ամենաընդունակը ռուս անտրպրըներից: Նա ինտելիգենտ անձնաւորութիւն է և իր գործին վերաբերվում է ոչ զուտ չահադիտական, այլ և գաղափարական տեսակէտից: Մոսկվայում, որտեղ նա ունի սեփական թատրօնի գեղեցիկ շէնութիւն, նա վայելում է մեծ համակրութիւն ուսանող երիտասարդների և պատանիների շրջանում, որոնց համար ամեն կիրակի և տօն օրերը էժանագին ներկայացումներ է կազմում կլասիկ գրուածքների: Պ. Կորշի այժմեան խումբը, թէև չունի իր մէջ այնպիսի տաղանդներ, ինչպէս սրանից մի 6—10 տարի առաջ, երբ այդ խմբում մասնակցում էին Դաւիդով, Կիսելեվսկի և այլն, բայց այնու ամենայնիւ նա զուրկ չէ աչքի ընկնող ույժերից, ինչպէս՝ Ազագարօվա, Կօչեվա, Ռօմանօվսկայա, Գրեկօվ, Սվետլօվ, Տրուբեցկոյ: Խումբը մտադիր է ներկայացնել մի շարք նոր պիէսաներ և այնպիսի կլասիկական գրուածքներ, ինչպէս, «Նենգութիւն և սէր» Շիլլերի, «Ռեվիզօր» Գօգօլի, «Մարդուս սիրտը քար չէ» Օստրօվսկու և այլն: Առաջին ներկայացումը լինելու է երկուշաբթի, ապրիլի 6-ին: Տալու են Գօգօլի «Ռեվիզօրը»: Ներկայացումներ լինելու են արքունական թատրոնում, ուր արդէն ծախվում են տոմսակները:

—

Երէկ շնորհակալութեամբ ստացանք Թիֆլիսից, մի պարոնից, որ համեստութեամբ չէ ցանկանում իր ազգանունը յայտնել, 20 րուբլի, Թիֆլիսում գտնվող աղքատներին և գաղթականներին բաժանելու համար:

—

Թիֆլիսի հայոց Հրատարակչական ընկերութիւնը մի քանի անգամ դիմել է Կ. Պոլսի գրավաճառներին, խնդրելով յայտնել հանգուցեալ Պարոնեանի ընտանիքի հասցէն, որպէս զի բանակցէ նրա գրուածքների տպագրութեան վերաբերութեամբ և ուղարկի վարձատրութիւն: Ընկերութիւնը մինչև այժմ չէ ստացել բաւարար պատասխան: Նոյն իսկ Կ. Պոլսի պատրիարքարանում, ուր այժմ գտնվում է 20 օսմանեան ոսկի Պարոնեանի ժառանգների համար, տեղեկութիւն չունեն վերջինների մասին, որպէս զի հասցնեն այդ գումարը: Եւ ով գիտէ «Մեծապատիւ Մուրացկանների» և «Ազգային ջոջերի» հեղինակի այրին պատրիարքարանից ոչ հեռու մի անկիւնում մեծ զրկանքներով անց է կացնում իր օրերը, իզուր սպասելով դրսից որ և է նպաստի և օգնութեան:

—

Այսօր, ապրիլի 4-ին, ժամի 12-ին, Թիֆլիսի քաղաքային հիւանդանոցի հիմնադրութեան օրը, կը կատարվի հիւանդանոցի մէջ հանգուցեալ աշխարհակալ Ալէքսանդր II Թագաւորի հոգեհանգիստը: Հոգեհանգստի նախաձեռնութիւնը պատկանում է Թիֆլիսի քաղաքային ուպրավային:

—

Ապրիլի 19-ից կը բացվի Թիֆլիսի չերամապահական կայարանում ծաղիկների ցուցահանդէս, որին կարող են մասնակցել ցանկացողները ձրիապէս: Սկսած այդ ժամանակից մինչև հոկտեմբերի 1-ը, ամեն կիրակի, ժամը 12-ից մինչև 3-ը, տեղի կունենայ մրգերի և ընդեղէնների ցուցահանդէս: Բացի այդ պէտք է կազմվեն ծաղկի առանձին տօներ և հանդէսներ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Բաղէշից գրում են «Մասիս» լրագրին. «Դրպրոցները ողորմելի վիճակի մը մատնված են: Ուսումնական խորհուրդ մը, որ կազմված էր ամէն առաջ, երեք նիստէ յետոյ ղադրած է գոյութենէ: Ուսուցիչները նիւթապէս շատ նեղ կացութեան մէջ են, թէև անոնք գիշեր ցերեկ կաշխատին իրանց պարտականութիւնը անթերի կատարելու համար:»

—

Իսկ Մուշից գրում են հետեւալը. «Նախկին Հայուհեաց ընկերութեան վարժարանը, որ Սանասարեանի կտակած մէկ գումարով բացվեցաւ, այժմ ունի 173 աշակերտուհի, որոնց թիւը այս գարնան աւելի պիտի շատնայ: Վարժարանը ունի երեք ուսուցչուհի և երկու ուսուցիչ: Աշխկերտուհոց մեծ մասը աղքատ ու որբ են: Փոխ-առաջնորդ հօր նախաձեռնութեամբ հանգանակութիւն մը բացվեցաւ և կարելի եղաւ աւով 40—50 որբ աղջիկներու հագուստ պատրաստել: Այնպէս մը կարգադրված է, որ որբ աղջիկները իրանց կէս օրվան ճաշը վարժարանին մէջ կընեն, աւելի կարող ընկերուհիներու հետ, որոնք գուրգուրանք կը ցուցնեն իրանց աղքատիկ դասընկերներուն: Վարդան վ. Յակոբեան յաճախ կայցելէ դպրոց և ինքը քաղաքական ժողովին հետ սատանձնած է անոր վերին հսկողութիւնը:»

ՊԱՐԻԶԻ ՀԱՅԵՐԻ ՆՈՒԷՐԸ ԱԼՖՕՆՍ ԴՕԴԷԻ ԱՐՁԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

—

Պարիզի «Revue des Revues» ամսագրի մէջ տպագրված է. «Պարիզի հայերը ուղարկել են ամսագրի խմբագրութեանը 300 ֆրանկ, ցանկութիւն յայտնելով դրանով մասնակցած լինել այն արձանի կառուցմանը, որը պէտք է լինի ի յիշատակ Ալֆօնս Դօդէի, մեծ հեղինակի և ազնիւ մարդու, որը իր յօժար միջամտութեամբ ազատեց իրանց հայրենակից, «Հայրենիք» լրագրի խմբագիր, Շահնազարի կեանքը: «Մեծ բաւականութեամբ, ասում է ամսագիրը, մենք առաջ ենք բերում հետեւեալ տողերը այն զգացված և գեղեցիկ նամակից, որը Պարիզի «Հայկական ընկերութեան» նախագահ Իսկանդերը կցել է այդ նուիրաբերութեանը:

«Այս համեստ գումարը հայերի կողմից, այս «այրի կնոջ լուման» միայն ամենաթոյլ արտայայտութիւնն է այն երախտագիտութեան, որը մենք տածում ենք դէպի այդ հռչակաւոր հեղինակը, որը կարողացել է համաձայնեցնել իր մեծ տաղանդը մեծ սրտի հետ»:

«Թ ո յ լ ա ր տ ա յ ա յ տ ո ւ թ ի ւ ն! աւելացնում է իր կողմից ամսագիրը: Կարծես թէ այդ մի քանի հարիւր ֆրանկները, որ վերցրած են «մարտիրոս ժողովրդի» օրէցօր աւելացող թշուառութիւնների կարիքներից, չարժեն այն մեծ նուիրաբերութիւններին, որ տալիս են մեր ողբալի ուսուցչի հարուստ երկրպագուները: Պարիզի հայերը միշտ մեծ համակրութեամբ են վերաբերվել իրանց Արեւելքի քրիստոնեայ եղբայրներին, զոհելով իրանց ունեցածի որոշ մասը նրանց թշուառութիւնները թեթեւացնելու համար: Այս նուիրաբերութիւնը, որը տեղի է ունենում հայ ժողովրդի ծայրայեղ տանջանքների միջոցին, անկասկած հաճելի կը լինի բոլոր ֆրանսիացիներին, մանաւանդ այրի տիկին Դօդէին և նրա երկու որդկերանցը, որոնք գիտեն, թէ հանգուցեալը որքան էր գնահատում հալածվածների և թշուառների կողմից ստացած սիրոյ և համակրութեան արտայայտութիւնները»:

Խմբագրութիւնը վերջում յայտնում է, որ իր կողմից էլ կցելով 100 ֆրանկ այդ գումարին, ամբողջ գումարը ուղարկում է «Գրական ընկերութեան» կոմիտետի նախագահ Հէնրի Հուսէյին:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆՈՒԱՃՈՒՄԸ

—

Չինաստանը, զիջանելով Ռուսաստանին Պորտ-Արտուրը և Տալիէնվանը, իսկ Գերմանիային՝ Քիաօ-Չաու նաւահանգիստը, չը կարողացաւ դիմանալ Անգլիայի սպառնական պահանջներին և համաձայնութիւն տուեց, որ Անգլիան էլ գրաւէ Վէյ-Հայ-Վէյ կարևոր նաւահանգիստը: Երբ այս օրերս բրիտանական պարլամենտում Բալֆուր յայտարարեց, թէ թագուհու կառավարութիւնը որոշել է գրաւել Վէյ-Հայ-Վէյը Անգլիայի շահերը պաշտպանելու և խախտված հաւասարակշռութիւնը վերականգնելու համար, այդ յայտարարութիւնը ապշեցրեց ամբողջ Եւրոպան: Հասկանալի է, որ Անգլիան չէր կարող լուռ հանդիսատես մնալ, թէ ինչպէս Ռուսաստանը և Գերմանիան գրաւեցին չինական հողի երեք կէտեր, որոնք առևտրական և ռազմագիտական տեսակէտից մեծ կարևորութիւն են ներկայացնում, մանաւանդ Պորտ-Արտուրը և Տալիէնվանը, որոնց գրաւումը այնպիսի մեծ առաւելութիւններ էր ընծայում Ռուսաստանին, որ նոյն իսկ անգլիական լրագիրները խոստովանում էին, թէ Ռուսաստանը այսուհետեւ պէտք է համարել միակ եւրոպական պետութիւնը, որ կոչված է քաղաքակրթական մեծ դեր կատարելու: Անգլիան այդ բանից յետոյ աշխատում էր իր համար մի փոխարինութիւն ձեռք բերելու: Եւ ընդհանուրի ենթադրութիւնն այն էր, թէ Անգլիան կը բաւականանայ ձեռք բերելով Եան-Ցէ-Կեանգի հովիտը. այդ դէպքում եւրոպական ույժերը համահաւասար կերպով դասաւորված կը լինեն Չինաստանում և ամեն մի ընդհարման ու դժգոհութեան առաջն առնված կը լինի:

Բայց Անգլիան աւելի խորամանկ գտնվեց. նա ձեռք բերեց չինական կայսրութեան մէջ մի այնպիսի կէտ, որ միանգամայն նսեմացնում է միւս պետութիւնների ձեռք բերած նուաճումների նշանակութիւնն ու կարևորութիւնը: Վէյ-Հայ-Վէյ նաւահանգստի նշանակութիւնը և նրա գերակշռութիւնը միւս նաւահանգիստների վրա ցոյց տալու համար, մամուլը բերում է այսպիսի օրինակ. դա մի և նոյնը կը լինէր, եթէ Ռուսաստանը և Գերմանիան գրաւէին Սան-Ստեֆանօի արուարձանը, իսկ Անգլիան գրաւէր Իսկիւդարը, Կ. Պօլսի դիմաց, կամ եթէ Անգլիան սահեծէր մի երկրորդ Գիբրալտար: Ունենալով իր ձեռքում Վէյ-Հայ-Վէյ նաւահանգիստը, Անգլիան կարող է տարածել իր ազդեցութիւնը ամբողջ Չինաստանի վրա:

Մինիստր Բալֆուր բացարձակ կերպով և առանց քաշվելու յայտնեց պարլամենտում, որ գրաւելով Վէյ-Հայ-Վէյ նաւահանգիստը, Անգլիան կամեցաւ պատասխանել Ռուսաստանին Պորտ-Արտուրի համար, որովհետև նա չէր կարող թոյլ տալ, որ Ռուսաստանը տիրապետող ազդեցութիւն ունենայ Պէկինի կառավարութեան վրա: Իսկ անգլիական մամուլը, յիշեցնելով որ չինաց կայսրը չինա-ճապօնական պատերազմի ժամանակ անուանեց Վէյ-Հայ-Վէյը Չինաստանի մտնող դրան մի փեղկը, համարելով Պորտ-Արտուրը միւս փեղկը, յայտնում է, որ այժմ հաւասարակշռութիւնը վերականգնված է: Անգլիացիների ուրախութիւնը մեծ է, որովհետև նրանց ինքնասիրութեան զգացումը գոհացում է ստացել. Սօլսբիւրիի մինիստրութիւնը աւելի մեծ գործ կատարեց, քան ինչ պահանջվում էր:

Այժմ հարց է ծագում. ինչ կը լինի ապագայում: Արդեօք Ռուսաստանը և Անգլիան կը կարողանան բարի դրացիներ մնալ միմեանցից այնքան մօտիկ տեղերում (Պորտ-Արտուր և Վէյ-Հայ-Վէյ նաւահանգիստների մէջ 150 վերստ տարածութիւն կայ): Այդ հարցը յուզիչ կերպարանք է ստանում, երբ աչքի առաջ ենք առնում թէ Անգլիան ինչպէս տիրացաւ Վէյ-Հայ-Վէյ նաւահանգստին: Յայտնի է, որ այժմեան ժամանակ այդ նաւահանգիստը գտնվում է ճապօնացիների ձեռքում. ճապօնացիները պիտի հեռանան այդտեղից այն ժամանակ, երբ Չինաստանը վճարէ պատերազմական տուգանքը: Նախ քան Չինաստանից Վէյ-Հայ-Վէյը պահանջելը՝ Անգլիան համաձայնութիւն է կայացրել Ճապօնիայի հետ, խոստանալով վերջինիս իբրև վարձատրութիւն, ինչպէս ենթադրում են, Ֆուզան նաւահանգիստը, որ տիրում է Կորէայի վրա: Եթէ ճապօնացիները ձեռք բերեն այդ կէտը, Ռուսաստանը չը պիտի կարողանայ այլ ևս անտարբեր մնալ, քանի որ Կորէյան Ռուսաստանի շահերի տեսակէտից շատ կարևոր երկիր է: Դրութիւնը հեռաւոր Արեւելքում խճճվում է:

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

—

Լօնդօն, ապրիլի 4-ին

Դժգոհութիւնները լորդ Սօլզպըրիի քաղաքականութեան նկատմամբ՝ աճելու վրա են: Պահպանողական թերթեր, որ մինչև այժմ չէին դադրած Սօլզպըրին և Պէլֆուրին գովաբանելէ, այսօր սկսած են սուր լեզու գործածել անոնց դէմ: «Times» լրագիրը կըսէ թէ, «եթէ լորդ Սօլզպըրի անկարող կը զգայ իրան՝ կրնայ հրաժարիլ արտաքին գործոց նախարարութենէ: «Տէյլի Մէյլ», չինական խնդրոյ առթիւ, սաստիկ կը քննադատէ կառավարութեան դիրքը, թուլութիւնը և անհեռատեսութիւնը: Շատ քննադատներու կարծիքով, լորդ Սօլզպըրիի քաղաքականութիւն ոչ մէկ կէտի մէջ էլ չէ յաջողած: Քօչածանօթ գրող «Diplomaticus» յօդուած մը գրած է սա վերնագրին տակ, թէ «Լորդ Սօլզպըրի ուր թերացած է»: Մր. Չէմպէրլէյն աշխատած է ցուցնել, թէ կառավարութեան նպատակն է եղել՝ վաճառականութիւնը ընդարձակել, որովհետև, ըստ պահպանողականաց, վաճառականութիւնը գլխաւոր միջոցն է քաղաքական ազդեցութիւնները ի գործ դնելու որ և է երկրի մէջ: Յօդուածագիրը կապացուցանէ, թէ անգլիական շահերը և վաճառականութիւնը մեծապէս վնասված են Մատակասկարի, Սիամի և վերին Նեղոսի մէջ, և Անգլիա տեղի է տուել Ֆրանսային: Գալով չինական խնդրոյն, ոչ ոք գիտէ, թէ ինչ է Մեծին Բրիտանիոյ դիրքը: Մր. Պէլֆըր պատգամաւորների ժողովին մէջ խոստացած է Զատկից առաջ ինչ ինչ ծանօթութիւններ տալ կառավարութեան գործունէութեան նկատմամբ Չինաստանում: Ինչ որ աշխարհ կը տեսնէ, սա է, թէ Ռուսիա, Գերմանիա և Ֆրանսա մնաւ կարևորութիւն չեն տար բրիտանական պարլամէնտներու որոշումներուն և՝ հակառակ այս վերջնոյն բողոքներուն՝ նոքա դեռ կանդամահատեն Չինաստանը՝ այնպէս, ինչպէս որ կուզեն: Մր. Պէլֆըր երբ երկու տարի առաջ նախատեսած է Ռուսիոյ ծրագիրը՝ Մանչուրիայի չինական ջրերը գալու, սակայն կառավարութիւն անկարող գտնված է այդ ծրագրի իրագործումը արգելել և այսօր Ռուսիա գրաւած է Պորտ-Արթըր ոչ թէ համաձայնելով Անգլիոյ հետ, այլ աջակցվելով Ֆրանսայի և Գերմանիայի կողմից, որոնք կուզեն սահմանափակել Անգլիոյ ծովային տիրապետութիւնը:

Մի քանի լրագիրներ կը կարծեն, թէ թերևս կառավարութիւնը փորձէր պատերազմ հրատարակելու Ռուսիոյ դէմ, քանի որ իր շահեր այնքան վնասված են Պորտ-Արթըրի և Թալիէնւանի գրաւումով: Սակայն ստոյգ է, թէ Հնդկաստանի ներկայ ծանր պայմանների մէջ Ռուսիա պիտի կրնայ օգտվիլ ուրիշ ծրագիրներ մէջ բերելու՝ Անգլիոյ զօրութիւնը Ասիոյ մէջ ստորնացնելու համար:

«Daily News» սա գաղափարը կը յայտնէ, թէ եթէ լորդ Սօլզպըրի և կառավարութիւն հաւանեն Ռուսիոյ ծրագրին ինչ ինչ կէտերուն ի Չինաստան, յոյժ հաւանական է, որ Ռուսիա ևս զիջումներ ընէ հայկական բարենորոգումներու գործադրութեան, որոյ համար Անգլիա պատասխանատու է:

Զարմայր

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Լէյպցիգ, մարտի 25-ին

Անցեալ թղթակցութեան մէջ, որ նուիրված էր կանանց շարժման Սաքսօնիայում, մենք յիշատակեցինք տիկին Մարի Շտրիտին, որ կանանց հարցի ջերմ պաշտպաններից մէկն է: Նա նորերս խօսեց մի դասախօսութիւն Höbel Fürstenhof-ում, ուր 400 հոգի (մեծագոյն մասը կանայք) պարունակող դահլիճը լցված լինելով, նորեկները ստիպված էին բաց տեղերում և մուտքերի մօտ ոտի վրա կանգնել: Անկարող լինելով տիկնոջ ամբողջ խօսքերը առաջ բերել, բաւականանում ենք մի քանի կտորներով:

«Կառավարչական մի մարդու (երևի Բիսմարկ) պնդումը, որ Գերմանիայում գոյութիւն չունի կանանց հարց—ասաց նա—վաղուց է ուժասպառ դարձել: Կանանց հարցը ներկայումս ամենակենդանի վիճաբանութեան առարկայ է, և ոչ մի խելացի մարդ նրա գոյութիւնը, ինչպէս և արդարացի լինելը՝ չէ կարող ժխտել: Այդ հարցը իր պրինցիպի մէջ՝ շատ հին է և նա միայն գոյութեան հարց չէ: Տեխնիկայի զարգացման պատճառով առաջ եկած արդիւնաբերական յեղափոխութիւնը տուել է կանանց հարցին մ ի ա յ ն վճռական գարկ, իսկ նիւթական կարօտութիւնը դրել է այդ հարցը նորից հրապարակի վրա և դարձրել հերթական հարց: Սխալ է ուրեմն այն եզրակացութիւնը, թէ այդ շարժումը պէտք է տեսութեան ենթարկել մ ի ա յ ն որպէս ներկայ կանանց հարց: Խնդրի ամբողջութիւնը կայանում է նրա մէջ, որ կինը ընդունվում է ոչ թէ ինքն ըստ ինքեան իբրև մի նպատակ, այլ նըպատակին հասնելու միջոց, կամ եթէ պարզ խօսենք, մարդկային սեռը աճեցնելու միջոց: Մենք չենք կարող աչքից բաց թողնել, որ թռչունն էլ ոսկի վանդակի մէջ աւելի լաւ վիճակի մէջ չէ, քան բռնակիր կենդանին: Կնոջ բանելի դիրքը, ինչ դասակարգին էլ նա պատկանելիս լինի, մի և նոյնը պիտի լինի: Հիւանդների մեծագոյն մասը, առաւել նրանք, որոնք իրանց մէջ վտանգաւոր հիւանդութեան սաղմն են կրում, շատ անգամ չը գիտեն, որ իրանք հիւանդ են կամ իրանց ինչ է պակասում: Նոյնը տեղի է ունենում և կանանց հարցի վերաբերմամբ: Շատ հազարներ զգում են իրանց մենակ և անբախտ, սակայն եթէ հմուտ բժիշկը գար, կը սովորեցնէր, որ սրանց ցաւը անհատական չէ, այլ ցաւ մի ամբողջ սեռի: Այդ գիտակցութեան աւելի հասնում են նրանք, որոնք նիւթական զրկանքներ են կրում և այդ պատճառով այդ գիտակցութիւնը շատ քիչ է տարածված հարուստների մէջ: Ներկայ ժամանակ՝ աղջիկների կրթութիւնը պատրաստում է աղջկան ոչ թէ լուրջ կոչման համար, այլ ընդհակառակը հեղեղում է երիտասարդ հոգին երազական աշխարհի պատկերներով: Մեծ և շատ դժուար աշխատանք պէտք է գործ դնել, մինչև որ կինը իր իրաւունքներին, պարտաւորութիւններին և կուլտուրական խնդիրների մէջ մաս ունենալու գիտակցութեան հասնել կարողանայ: Ոչ ոք չէ կարող արդարանալ այն խօսքով թէ «ես լաւ եմ ապրում, կանանց հարցը ինձ չէ վերաբերում»: Կինը միայն այն ժամանակ կարող է իր կանացի և մայրական իրաւունքները գիտակցել, երբ նա մասնակից է լինում օրէնսդրութեան: Կրթվածների բարեգործութեամբ աշխատաւոր կանանց պահանջը և թշուառութիւնը չէ կարելի չքացնել, կինը էլ աւելի պէտք է սիստեմատիկ կրթութեամբ իր պարտաւորութիւնների և իրաւունքների համար նախապատրաստված լինի...

Դասախօսութիւնը ընդունվեց համակրութեամբ:

Ստ. Սարուխանեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Հավասի գործակալութիւնը հաղորդում են Կ. Պոլսից, մարտի 21-ից. [illegible] բաղդ տալով:

—«Nord» լրագիրը ասում է, որ Գէորգի իշխանի կանդիդատութիւնը վերջնականապէս ընդունված է երեք պետութիւնների կողմից, ուստի և Բ. Դուռը զուր տեղ ժամանակ է կորցնում իր կանդիդատներին առաջարկելով: Նա աւելի խոհեմ վարված կը լինէր, եթէ հաշտվէր անխուսափելի իրողութեան հետ:

—Կ. Պօլսից գրում են, որ գերմանական ազդեցութիւնը շարունակում է աճել ոչ միայն Թիւրքաց պատերազմական (?), այլ և ուսումնական և առևտրական շրջանում: Պրոֆէսոր Դիւրինգ նշանակվել է Հայդար-փաշայի զինուորական հիւանդանոցի վերատեսչի օգնական:

—Լրագիրները հաղորդում են, որ Վիլհելմ կայսրի Կ. Պօլիս գալը պաշտօնապէս նշանակվել է մայիսի 5—15-ին (ն. տ.): Թիւրքաց մի լրագիր արդէն անուանեց կայսրին «սուլթանի ամենայուսալի բարեկամը»:

—«Berl. Tageblatt» լրագիրը հաղորդում է, որ Թաթար Բազարջիկ կայարանում նորերս Ֆերդինանդ իշխանի դէմ սպանութեան փորձ կատարվեց, երբ նա վերադառնում էր Վիեննայից:

—«Times» լրագիրը յայտնում է, որ սուլթանը վախենալով, թէ մի գուցէ սով տիրէ Մէքքայում, որը իր կենսական մթերքները ստանում է Եգիպտոսից, փոխեց այդ նաւահանգիստը առանձնացնելու կարգադրութիւնը: Միջազգային սանիտարական յանձնաժողովը որոշեց դիմել դիպլոմատիական ճնշման՝ ստիպելու սուլթանին իրագործել նախկին կարգադրութիւնը, որ միակ միջոցն է Եւրոպան ժանտախտից ազատ պահելու համար:

—«Times» լրագիրը հաղորդում է, որ թէ պապի և թէ եւրոպական պետութիւնների միջամտութիւնը ամերիկա-սպանիական հարցի մէջ տեղի ունեցաւ աւստրիական կայսր Ֆրանց-Յովսէփի նախաձեռնութեամբ: Ֆրանց-Յովսէփ առաջարկեց, որ Կուբա կղզու համար ստեղծվի նոյն դրութիւնը, որի մէջ այժմ գտնվում է Եգիպտոսը: Կուբան միայն հարկ կը տայ Սպանիային, իսկ այն դերը, որ այժմ անգլիացիները կատարում են Եգիպտոսում, Կուբայի վերաբերմամբ կը յանձնվի Միացեալ-Նահանգներին: Այդ առաջարկութիւնը չընդունվեց երկու կողմից էլ: Միացեալ-Նահանգները պահանջում են կատարեալ ազատութիւն կղզու համար, իսկ սպանիական կառավարութիւնը համաձայն է միայն ինքնավարութիւն տալ կղզուն: Միացեալ-Նահանգներում ժողովրդական սաստիկ յուզում է տիրում: Պահանջում են պատերազմ: Սենատի ընդդիմադիր կուսակցութիւնը մեղադրում է Մակ-Կինլէյին և պահանջում է դատի ենթարկել նրան:

—Սպանիային պատկանող Ֆիլիպինեան կղզիներում ապստամբութիւն է սկսվել: Այդ կղզիներն էլ վաղուց պահանջում են ինքնավարութիւն:

—Կ. Պօլսի լրագիրներում կարդում ենք. «Անատօլուի ընդհանուր քննիչ Շաքիր փաշա տեղեկագրած է թէ Բաբերդի մէջ երկաթագործութեան արհեստը գոյութիւն չունենալով, երկրագործութիւնը կը վնասվի: Խնդիրը Պետական Խորհրդին քննութեան յանձնվեցաւ»:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարտի 26-ին, Պետերբուրգում, բարձրաստիճան անձանց ներկայութեամբ, գեներալ Սուխոտին կարդաց դասախօսութիւն «Պատերազմը ռուսական աշխարհի պատմութեան մէջ»: Դասախօսը բացատրեց, որ 525 տարվայ ընթացքում, այն է 1368—1893 թւականները, Ռուսաստանը անց է կացրել պատերազմի մէջ 353 տարի, այսինքն ամբողջ կեանքի երկու երրորդական մասը: 156 պատերազմական տարիներ Ռուսաստանն անց է կացրել մենամարտութեան մէջ, իսկ միւս ժամանակները նրա դէմ կանգնած էին երկու, երեք, չորս, հինգ, տասը, մինչև իսկ տասներկու թշնամիներ (1812 թւին):

* * *

Սեբաստիայից գրում են Կ. Պօլսի լրագիրներին.

«Սեբաստիոյ հարուստներէն Քարնեաողեան Մահտեսի Մկրտիչ աղան կը մեռնի, և իր հազարաւոր ոսկիներուն մէջէն հազիւ կը բարեհաճի ազգին 16 ոսկի 40 ղրշ. բաժին հանել»:

Թող մխիթարվեն սեբաստացիները: Այդպիսի բարեգործ-աղաներով միայն իրանք չեն հարուստ, մենք էլ շատ ունենք...

* * *

Մեզ հաղորդում են հետևեալ փաստը: Թիւրքահայ գաղթականներից մէկը բաղդի բերմունքով գնում է Ղարաբաղի Ջաղացներ անունով գիւղը և այնտեղ լաւ ընդունելութիւն է գտնում գիւղացիների կողմից: Տեսնելով որ գաղթականը լաւ գիտէ եկեղեցական կարգերը, գիւղի հասարակութիւնը խնդրում է նրան մնալ գիւղում, ծառայել եկեղեցուն և խոստանում է տարին 100 րուբլի վարձ էլ տալ: Գաղթականը ուրախութեամբ յանձն է առնում, բայց այնքան «անխոհեմ» է գտնվում, որ չէ կարողանում թագցնել թէ գիւղի քահանան կատարելապէս տգէտ է և միշտ մի և նոյնն է կրկնում. «Առաջին օրը Աստուած ստեղծեց երկինքն ու երկիրը:» Գաղթականը չէ կարողանում չասել, որ այդպէս չէ կարելի ասել: Հայ տէրտէրը, որ երբէք չի խոստովանի թէ ինքը տգէտ է, տեսնում է որ շատ վտանգաւոր մարդ է նոր տիրացուն և սկըսում է գիւղում լուր տարածել թէ գաղթականը խաչագող է: Միամիտ գիւղացիները չեն հասկանում թէ ինչ է խաչագողը: Եւ տեղի է ունենում այսպիսի խօսակցութիւն նրանց և քահանայի մէջ.

—Ա տէր, խաչագեօղը հ՞ինչ ա:

—Եանի թա մեր ժամի խաչը գողանալու ա:

Ժողովուրդը մոլորվում է, տէրտէրը հրճվում է, տեսնելով թէ ինչպէս գիւղացիները երես են դարձնում գաղթականից: Բայց այդպիսով չէ բաւականանում ժիր տէրտէրը... Երբ մօտիկ գիւղից գալիս է նրա տիրացուն, որ բացի տիրացու լինելուց՝ բէգ էլ է, նա հասկացնում է սրան թէ իր հացի ընկեր է լոյս ընկել և ցոյց է տալիս գաղթականին: Տիրացուն, ինչպէս ազնուական, աւելի խիստ միջոցների է դիմում. նա գիւղից դուրս է անում գաղթականին: Սրանով բանը չէ վերջանում: Տիրացուն ընկնում է գաղթականի ետևից և ճանապարհին լաւ ծեծում է նրան, արիւնլուայ անում ու յետոյ էլի տանում գիւղը, որպէս զի գաղթականը չը գանգատվի դատարանին:

Այս քստմնելի փաստը մի անգամ էլ ցոյց է տալիս, թէ ինչ սրտի տէր են մեր եկեղեցու պաշտօնեաները: Մինչև այժմ մենք գիտէինք քաղաքացի տէրտէրների քարասրտութիւնը. այժմ գիւղական տգէտ քահանան էլ դուրս է գալիս ասպարէզ և յայտնում է, որ ինքը ոչնչով յետ չի մնայ իր քաղաքացի պաշտօնակիցներից: Ֆարաջան մի և նոյնն է ամեն տեղ...

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 ապրիլի: Ապրիլի 2-ին Կոպէնհագէնից Պետերբուրգ վերադարձաւ Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան: Կայարանում դիմաւորեցին՝ Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնա, Մեծ Իշխանուհիները, Մեծ Իշխանները և մինիստրները:

ՊԱՐԻԶ, 3 ապրիլի: Հաղորդում են, որ Զօլա և Պէրրէն կը յայտնեն Վերսալի դատարանին, թէ մտադիր են կատարելապէս ապացուցանելու բոլոր փաստերը, որոնք յիշատակված են նախագահին ուղղած Զօլայի նամակում: Մեղադրվողները մատնանիշ են անում 128 վկաներ, ի թիւս որոց մի քանի դիպլօմատներ: Նրանք պահանջում են, որ հանդէս բերվեն Դրէյֆուսի, Էստէրհազիի և Պիկարի դատաստանական գործերի դօկումէնտները:

ՀՕՆԿՕՆԳ, 3 ապրիլի: Գերմանական Հէնրիխ պրինցը ուղևորվեց այստեղից Շանգհայ:

ԲԵՐԼԻՆ, 3 ապրիլի: Ամերիկական շուկաներում հացի գնի բարձրանալու, այլ և պատերազմի երկիւղի պատճառով այստեղի հացի շուկայի տրամադրութիւնը յուզված է: Ցորենի գինը բարձրացաւ 3 մարկով:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՅՏՆՈՒՄ Է

ՆԵՐՔԻՆ-ԱԽՏԱ. Բժ. Ա. Վարդանեան: Ձեր նկատողութիւնը «Մշակի» № 46-ի մէջ տպած «Բժշկի գրոյցների» մասին՝ ճիշդ է: Լ ե ա ր դ բառի տեղ գ ր ծ է ածված փ ա յ ծ ա ղ, և դրանից էլ առաջ է եկել սխալը:

ՖԻՉԲՈՒՐԳ. (Ամերիկա): Հայոց ընթերցարան. Ձեր ցուցակը յանձնեցինք Հրատարակչական ընկերութեան և գրքերը արդէն ուղարկվեցին ձեզ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 1 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 4 ժամին և 1 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 30 րօպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 15 րօպէին: Բ ա թ ո ւ մ է հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 28 րօպէին:

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 3 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ գիշերվայ 12 ժամ 6 րօպէին. Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում երեկոյեան 7 ժամ և 10 րօպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ՝ երեկոյեան 7 ժամ 55 րօպէին. Բ ա թ ո ւ մ է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 28 րօպէին:

Մ ա ր դ ա տ ա ր № 2 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ առաւօտեան 8 ժամ 15 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում երեկոյեան 8 ժամ 34 րօպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս՝ երեկոյեան 9 ժամ 34 րօպէին: Բ ա գ ո ւ է հասնում ցերեկվայ 1 ժամ 2 րօպէին:

Մարդատար № 4 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ երեկոյեան 8 ժամ 35 րօպէին: Թ ի ֆ լ ի ս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 12 րօպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս առաւօտեան 11 ժամին: Բ ա գ ո ւ է հասնում առաւօտեան 6 ժամին:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին նեարդային հ.

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՐՈՒԴԵՆԿՕ—$10^1/_2$—$11^1/_2$ ժ.: կանանց և երեխայոց հ., ծաղկի պատուաստումն:

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—$11^1/_2$—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—$1^1/_2$—$2^1/_2$ ժ. ներքին, և միզասեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ 5—6 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—$6^1/_2$—7 ժ.

Ա. Ն. ՇՊԱԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.

Տ. Ի. ՐՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

100—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ

Երեքշաբթի, ապրիլի 7-ին
հայոց դերասանական խումբը կը ներկայացնէ

I

ԳԱՂՏՆԻ ՈՅԺ

Դրամա 5 գործ. հեղ. Շպաժինսկու, թարգմ. Տէր-Գէորգեանի:

II

Խ Ե Լ Ա Գ Ա Ր

Կերգէ պ. ՕՀԱՆԵԱՆ

Մասնակցում են՝ օր.օր. Վարդիթեր, Մարի-Հրանոյշ, և տիկ. Փառանձէմ, պ.պ. Պետրոսեան, Օհանեան, Աշայեան, Զարիֆեան, և այլն:

Տոմսակները ծախվում են թատրոնի կասսայում: Սկիզբը ճիշդ ժամը 8-ին: 1—1

Հալաբար, Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցում, ապրիլի 4-ին, ճրագալոյց երեկոյին, ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆ Ցարութիւն նորընծայ քահանան մատուցանելու է անդրանիկ պատարագը, որի մասին յայտնում է իր բարեկամներին, հայրենակիցներին և ծանօթներին: 3—3

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, ապրիլի 6-ին, Մոսկվայի Կորշի թատրոնի ռուսաց դրամատիկական խմբի արտիստները, Ֆ. Ա. Կորշի անմիջական ղեկավարութեամբ, կը ներկայացնեն

РЕВИЗОРЪ

Հեղ. Գոգոլի, կոմ. 5 գործողութեամբ:

Մասնակցում են տ. տ. Ռոմանովսկայա, Կոչևա, Միրոնովա, Շարովևվա, պ. պ. Սվետլով, Սոլին, Կոնստանտինով, Վեաղովսկի, Կոլոսով, Գրեկով, [illegible], Տուգանով, Մոսկվին:

Երեքշաբթի, ապրիլի 7-ին

I

СТОЛИЧНЫЙ ВОЗДУХЪ

Կոմ. 4 գործողութեամբ, թարգմ Կորշի:

II

РОКОВОЙ ДЕБЮТЪ

Մասնակցում են տ.տ. Կոչեվա, Ռոմանովսկայա, Միրոնովա, Շարովևվա, պ. պ. Սվէտլով, Սօչին, Կոնստանտինով, Վեաղովսկի, Կոլոսով, Մոխէեվ:

Սկիզբը 8 ժամին:

Կասսան բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ, երեկոյեան 6 ժամից մինչև ներկայացման վերջը:

ԱՆՕՆՍ. Չորեքշաբթի օր, ապրիլի 8-ին, կը ներկայացվի Օստրովսկու I „Таланты и поклонники“, կոմ. 4 գործ. և II „Много шуму изъ пустяковъ“, վօդըվիլ 1 գործողութեամբ: 1—1

«Սակսօնիա» հիւրանոցում (Դվորցովայա փողոց) դրված է ի ցոյց հասարակութեան

ԲՕՑԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

Մեծադիր նոր նկարը

„ԱՆՏԱՌ ԱՇՆԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ“

առ. ժ. 10 — ժ. 5 կէսօրից յետոյ
և ժ. 7 — ժ. 10 երեկոյեան
Կը շարունակվի մինչև ապրիլի 12-ը կիրակի:
4—5

Ա Զ Դ

Հայ երիտասարդաց թանգարանի միութիւն: Մեզ ցանկալի է ձեռք բերել Թիֆլիսի գրավաճառների և Հրատարակչական ընկերութեան և այլ և այլ հեղինակների լիակատար գրացուցակները, որ մեր յարմար դատած գրքերը բերել տանք: Նոյնը կը խնդրենք Վենետիկի պատ. միաբանութենէն: Հասցէն Америка, Armenian Library, H. Azadian College Point N. Y., post office Box 213, U. S. A. 3—4

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

հարկ է համարում նախազգուշացնել առևտրականներին և կօնդիտէրի խանութ ու բուլօչնաներ պահողներին՝ պասէքներ, բաբկաներ և կօնդիտէրային ուրիշ խմորեղէններ թխելիս չը գործածել այնպիսի շաքարաւազ, որը ներկած է «խրօմօվօ-սվինցօվի կոչված գոյնով, դեղին, որը յայտնի է «ԿՐՕՆ» կամ ԿՐԱՆԳԷԼ» անունով: Հակառակ դէպքում բոլոր այդ տեսակ թխուածքները, որոնց վրա շաղ տուած կը լինի այդպիսի աւազ, կարգելվեն ծախելու, իբրև վնասակար առողջութեան համար: 3—3

Պատիւ ունեմ յայտնելու յարգելի հասարակութեանը, որ Թիֆլիսում նոր բացված են

„СЛАВЯНСКІЯ МЕБЛИРОВАННЫЯ КОМНАТЫ“

շքեղ կահաւորված սենեակները Ներսիսեան դպրոցին պատկանող շինութեան մէջ, ուր առաջ գտնվում էր Երաժշտական ընկերութիւն, „Старо-почтовая“ փողոցում, Ալէքսանդրեան այգուն, Պետական Գանձարանին և «Ռուսսկիյ բազրին» մօտիկ:

«СЛАВЯНСКІЯ МЕБЛИРОВАННЫЯ КОМНАТЫ» գտնվում է քաղաքի կենտրոնում, կահաւորված են շքեղ, իսկ մաքրութեան և յարմարութեան կողմից կարող են մրցել առաջնակարգ հիւրանոցների հետ. սենեակները շատ բարձր են, լուսաւոր և այնքան ընդարձակ, որ յարմար են նոյն իսկ շատ բազմամարդ ընտանիքների բնակութեան համար: ԳՆԵՐԸ—օրական 40 կոպ.—3 րուբլի, իսկ ամսական 10 ՌՈՒԲԼՈՒՑ 50 ՌՈՒԲԼԻ: Ի նկատի է առնված ամեն տեսակ կարգաւորութիւն և սպասաւորների օրինակելի ծառայութիւն. ժամանակի ընթացքում անձամբ կը համոզվեն յարգելի այցելուները այդ ամենի վերաբերեալ:

Սոյն այս շինութեան մէջ կարելի է վարձել 3—10 ընդարձակ սենեակներ, շատ յարմար ամեն տեսակ հաստատութիւնների համար և մանաւանդ նօտարիուսների համար: Կայ և մի շատ ընդարձակ դահլիճ, յարմարեցրած վարձով տալու հարսանիքի հանդէսների համար:

Ցարգանօք՝ ԴԻՄԻՏՐԻ ԽՈՒՆԴԱՁԷ

1—2

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, ապրիլ ամսի 15/27-ին ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօյին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբակինսկայա հրապարակ: ՆՈՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերշենրօդերին: (ե. հ. շ.) 14—20